

Türkiye'nin İşlevsel Bölgeleri

Yeryüzünü şekilsel özelliklerinden ötürü bir bütün hâlinde algılamak oldukça güçtür. Bunu gidermek için yeryüzü, doğal unsurlara ya da insanın sosyal, kültürel ve ekonomik etkinliklerine göre türdeş özellikli mekânlar belirlenerek sınırlandırılmıştır. Yeryüzünün bu tür yaklaşımlarla bölümlere ayrılması "bölge" kavramını doğurmuştur. Bu nedenle genel anlamda bölgeyi, "sahip olduğu unsurlara göre sınırlandırılmış, genelde benzer özellikteki yeryüzü parçaları veya mekân birimleri" şeklinde tanımlamak mümkündür.

Buna göre bölgeler; şekilsel (formal) bölgeler ve işlevsel (fonksiyonel) bölgeler olmak üzere iki başlık altında toplanabilir.

Somut veriler ışığında sınıflandırılmış bölgelere **şekilsel bölgeler** denir. Şekilsel bölgeler; toprak, su, tarım, hayvancılık, nüfus, yerleşme ve sanayi gibi hem doğal hem de beşerî unsurların ölçülüp sınıflandırıldığı alanlardır. Bu tür bölgeler, doğal ve beşerî açıdan incelenerek ikiye ayrılır.

Şekilsel bölgelerin ölçüm ve sınıflandırmasının yer şekilleri, toprak ve iklim gibi doğal konulara göre belirlendiği bölgelere **doğal şekilsel bölgeler**; nüfus, tarım ve yerleşme gibi beşerî konulara göre belirlendiği bölgelere ise **beşerî şekilsel bölgeler** denir.

İŞLEVSEL BÖLGE: Mekânsal yapıyı ve mekân üzerindeki ekonomik ve kültürel işleyişi daha iyi organize edebilmek amacıyla oluşturulan bölgelere işlevsel bölge adı verilir. Meteoroloji hava tahmin bölgeleri, kara yolları hizmet bölgeleri, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yetki Alanı Bölgesi, Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölgesi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Doğu Marmara İstatistik Bölgesi; işlevsel bölgelerdir.

1- İşlevsel Yönetim Bölgeleri

Devletin ülkeyi kolayca yönetmesi, hizmetlerin yurt geneline ulaşımının sağlanması, denetim için yasaların dikkate alınmasıyla ayrılan bölümlere göre yönetilen bölgelere **işlevsel yönetim bölgeleri** denir.

Ülkemizde yönetim; yerel ve merkeze bağlı yönetimler olarak ikiye ayrılır. Yerel yönetimler; belediye (büyükşehir, il, ilçe, belde) ve muhtarlıklardır. Merkeze bağlı yönetimler ise valilik ve kaymakamlıklardır.

2- İşlevsel Hizmet Bölgeleri

Hizmet sektörü içinde yer alan yönetim bölgeleri; sağlık, eğitim, pazarlama-ticaret, güvenlik, barınma-eğlence, ulaştırma-iletişim, rekreasyon-turizm faaliyetleriyle ilgili olarak belirlenen işlevsel bölgelerdir. Hizmetlerin yurt geneline yayılışını sağlamak ve denetimini yapmak için yasalara bağlı kalarak oluşturulan devlet kurumlarıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu,
Karayolları Genel Müdürlüğü,
Su İşleri Genel Müdürlüğü,
Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü,
Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü,
Orman Genel Müdürlüğü,
Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri gibi...

Karayolları Genel Müdürlüğü Hizmet Bölgeleri haritası

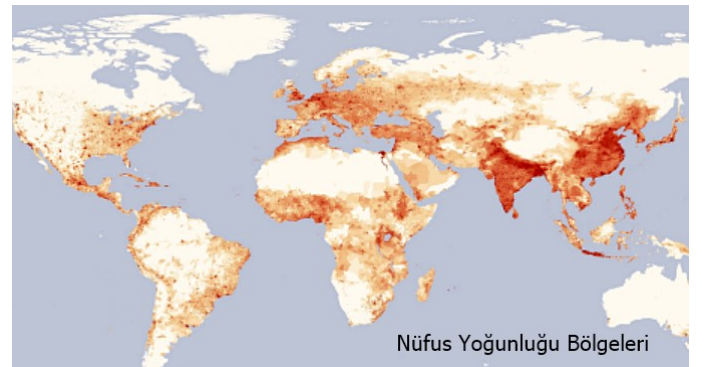
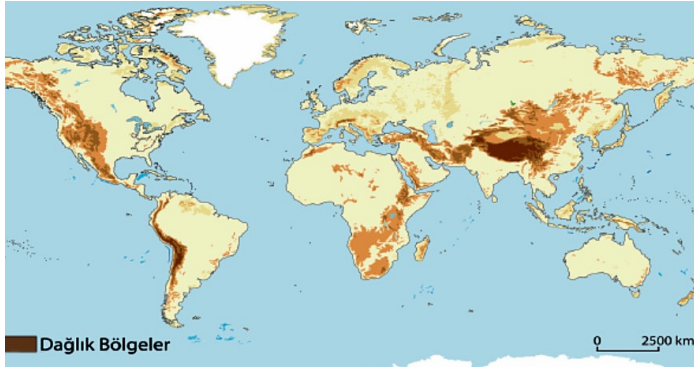
3- İşlevsel İstatistik Bölgeleri

Düzenli ve güvenilir bir biçimde tutulan istatistikler, ülkelerin gelişip kalkınabilmesi için yapılan planlamalarda önemli bir role sahiptir. İstatistik verilerin kaynağını oluşturan coğrafi alanlar ve bilimsel araştırmalar ışığında devlet tarafından istatistikî bölgeler oluşturulur.

Türkiye İstatistik Kurumu (**TÜİK**) Türkiye'nin sosyoekonomik yapısı hakkında her türlü veriyi elde etme görevini üstlenir. TÜİK; istatistik bölge birimleri sınıflandırmasını, istatistik verilerin toplanmasını, bölgelere özel sosyoekonomik çözümlerinin yapılması ve bölgesel politikaların sınırlarının çizilmesini sistematik bir şekilde yapar.

4- İşlevsel Plan (Proje) Bölgeleri Bölgeler arası kalkınma farklılıklarının giderilmesinde bölgesel planlama yaklaşımı kullanılmış ve önemli sonuçlar elde edilmiştir. Bölgesel kalkınma planlarının temel amacı; bölgedeki ekonomiyi canlandırmak, yatırımları artırmak ve bölge halkının ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya katılmasını sağlamaktır.

Not: Şekilsel ve işlevsel kriterlere göre oluşturulan bölgelerin sınırları zamanla değişebilir. Ancak bu değişim doğal kriterlere göre oluşturulmuş şekilsel bölgelerde güç olurken beşerî kriterlere göre oluşturulmuş şekilsel bölgelerde daha kolaydır. Örneğin 1949'da kurulmuş olan NATO 'ya sonradan eklenen üye ülkeler ile birlikte NATO'nun sınırları zaman içinde değişmiştir. AB yine aynı şekildedir.

Bazı Doğal ve Beşerî Bölgeler	Bölgede Yer Alan Bazı Ülkeler
Akdeniz İklim Bölgesi	Türkiye, Yunanistan, İtalya, Fransa, Portekiz, Güney Afrika Cumhuriyeti, Şili
Tayga Bitki Örtüsü Bölgesi	Rusya, İsveç, Norveç, Finlandiya, Kanada
Himalaya Dağlık Bölgesi	Çin (Tibet), Pakistan, Hindistan, Nepal, Bhutan
Nil Havzası Bölgesi	Tanzanya, Ruanda, Uganda, Kenya, Güney Sudan, Sudan, Etiyopya, Mısır
Orta Doğu Petrol Üretim Bölgesi	Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Irak, İran
Büyük Sahra Seyrek Nüfus Bölgesi	Cezayir, Libya, Tunus, Fas, Çad, Mali, Moritanya, Nijer, Sudan, Mısır
Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) Bölgesi	Türkiye, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan, Arnavutluk, Sırbistan